

Bài 33

**TỔ CHỨC BUỔI THAM QUAN
DI TÍCH LỊCH SỬ Ở ĐỊA PHƯƠNG**
(1 tiết)

I - Mục tiêu bài học

1. Về kiến thức

Giúp cho HS hiểu được :

- Những nội dung lịch sử, cách mạng, văn hoá của các di tích lịch sử đó trong quá trình hình thành, tồn tại của nó.
- Mối liên hệ giữa lịch sử địa phương với lịch sử dân tộc qua di tích lịch sử đó. Vị trí, ý nghĩa của lịch sử địa phương với lịch sử chung của dân tộc.
- Thực trạng di tích lịch sử đó, những giá trị, ý nghĩa của di tích lịch sử đối với hiện tại cũng như sau này.

2. Về tư tưởng

- Thông qua hoạt động trong buổi tham quan, giáo dục cho HS truyền thống lịch sử, cách mạng, văn hoá của địa phương mình. Trong đó, GV cần chú ý giáo

dục lòng yêu nước, yêu quê hương, lòng tự hào về quê hương đất nước, biết ơn các bậc tiền bối, giáo dục ý chí kiên cường, đạo lí sống nhân nghĩa của con người Việt Nam cho các em.

– Cũng qua tham quan, GV nên nhắc nhở HS có thái độ, cử chỉ, hành vi, tác phong, lời nói đúng đắn, lịch sự khi đến thăm viếng các di tích lịch sử. Đó là thái độ kính trọng, tôn vinh, nghiêm túc, thành kính, đồng thời biết phê phán, đấu tranh với những thái độ, cử chỉ thiếu văn hoá, bất kính, vô lễ, vô tâm... thường diễn ra ở các nơi có di tích.

– Giúp các em thấy rõ trách nhiệm của mình trong việc gìn giữ, tôn tạo và phát huy tác dụng của các di tích lịch sử ấy.

– Đây là hoạt động học tập ngoài trường nên mang tính tập thể cao. Qua đây, GV cần giáo dục các em có tinh thần đoàn kết, tương trợ, tự giác, ý thức trách nhiệm đối với công việc chung.

3. Về kĩ năng

Rèn luyện cho HS kĩ năng quan sát, so sánh để rút ra nhận thức đúng đắn, chính xác về một di tích lịch sử, cách mạng của địa phương.

II - Những điều cần lưu ý

Để tiến hành một buổi tham quan đạt kết quả tốt, GV cần chú ý mấy điểm sau :

– Phải có những tri thức cơ bản về "di tích lịch sử" để việc lựa chọn địa điểm tham quan đem lại ý nghĩa, giá trị đối với nhận thức của HS.

Di tích (theo từ Hán – Việt : "di" là còn lại, sót lại ; "tích" là dấu tích) là những dấu vết (vật chất) còn sót lại khi thời gian đi qua. Di tích lịch sử là những dấu tích lịch sử dựng nước và giữ nước của dân tộc ta. Thông thường, người ta chia di tích ra những loại sau : *di tích lịch sử, di tích lịch sử cách mạng, di tích văn hoá.*

+ *Di tích lịch sử* là di tích thuộc những thời kì lịch sử, thường gắn với những biến cố, sự kiện, nhân vật lịch sử cụ thể.

+ *Di tích cách mạng* là di tích lịch sử gắn liền với quá trình đấu tranh, xây dựng của nhân dân ta từ khi có Đảng đến nay.

+ *Di tích văn hoá* là di tích biểu hiện đậm nét những hoạt động sáng tạo, các giá trị văn hoá của dân tộc ta qua các thời kì lịch sử, gắn liền cuộc sống với sự nghiệp của các danh nhân văn hoá của dân tộc được nhân dân ta tôn thờ. Vì vậy, di tích lịch sử văn hoá thường là những đình, chùa, đền, miếu, lăng mộ, nhà thờ của dòng họ...

Việc phân chia này cũng chỉ mang tính chất tương đối. Có thể nói, di tích nào cũng là di tích lịch sử và di tích nào cũng đều có giá trị văn hoá vì nó biểu hiện những truyền thống văn hoá tốt đẹp của dân tộc, trước hết là vì lòng yêu nước, yêu lao động, ý chí quật cường, tài năng sáng tạo của dân tộc trong sự nghiệp dựng nước và giữ nước.

Di tích lịch sử thường do bàn tay lao động sáng tạo của nhân dân tạo dựng nên song nhiều di tích lịch sử vốn là những cảnh quan thiên nhiên, một vùng đất nào đó như một cây đa, bến đò, một cánh rừng, một khúc sông, một con đèo, một cửa ải... Đó là những chứng tích lịch sử gắn liền với những hoạt động của các anh hùng, các danh nhân, của quần chúng nhân dân...

– Ở nước ta, địa phương nào cũng có nhiều di tích lịch sử ; vì vậy, GV phải có kế hoạch dài hạn cho hoạt động này, thậm chí là kế hoạch cho cả cấp học.

– Đây là hình thức học tập mà phương pháp chỉ đạo là trực quan : HS được quan sát trực tiếp, được nhìn, nghe, hỏi, thảo luận và tự bộc lộ khả năng của mình. GV cần đề cao tính độc lập, sáng tạo của HS, qua đây phát hiện được những em có năng khiếu bộ môn mà ngày thường GV chưa đánh giá hết.

III - Gợi ý thực hiện bài giảng

1. Bước chuẩn bị

** Đối với GV :*

– Di tích thì nhiều nhưng thời gian lại có hạn, đối tượng HS còn nhỏ, điều kiện vật chất của nhà trường và gia đình ở nhiều nơi còn hạn hẹp, do vậy, GV phải lựa chọn, xác định cho đúng đối tượng, di tích sẽ tham quan để giờ học đạt hiệu quả cao nhất.

– Bản thân GV, người chịu trách nhiệm chính trong việc tổ chức tham quan, phải hiểu rõ về di tích đó để có thể hướng dẫn, giới thiệu, giảng giải cho các em về di tích ấy. Nên quan niệm đây là một buổi học tập lịch sử địa phương tại thực địa của bộ môn Lịch sử chứ không phải là buổi tham quan du lịch dã ngoại.

– GV cần liên hệ, hợp đồng với tổ chức, cá nhân quản lí di tích để định thời gian, nội dung công việc và số lượng HS đến tham quan. Ngoài ra, GV phải xác định công việc cần phối hợp để các hoạt động diễn ra theo kế hoạch, đảm bảo đúng yêu cầu đề ra, tránh được những sai sót đáng tiếc có thể xảy ra.

– Biên soạn thành giáo án buổi tham quan di tích lịch sử địa phương. Trong giáo án, GV cần làm rõ :

+ Kế hoạch toàn diện của buổi tham quan, từ khâu chuẩn bị đến khâu tham quan và sau đó là kiểm tra đánh giá.

+ Xác định rõ mục đích, yêu cầu, nội dung, trọng tâm, trọng điểm của các hoạt động cụ thể của GV và HS.

+ Nếu cần thiết, GV phải dự kiến cả những điều kiện vật chất, tài chính để thực hiện nội dung ấy.

** Đối với HS:*

– Biết địa điểm tham quan, tên di tích, nắm được yêu cầu, nội dung cần chú ý khi tham quan và cũng phải nắm ngay từ đầu yêu cầu và cách kiểm tra, đánh giá kết quả tham quan để HS định hướng nhận thức, tìm hiểu rõ ràng.

– Hướng dẫn những hoạt động, công việc cho HS trong khi tham quan (cụ thể nghe gì, xem gì, ghi chép gì và làm gì...). Trong buổi tham quan, GV cũng cần chuẩn bị cho HS tham gia vào một công việc cụ thể để tôn tạo di tích như quét vôi, nhổ cỏ, nhặt lá, trồng cây lưu niệm... Cũng không thể xem nhẹ phần thực hiện các lễ nghi thành kính như dâng hoa, thắp hương, tưởng niệm...

– Chuẩn bị về phương tiện đi lại (đi bộ, xe đạp, ô tô...), chuẩn bị tư trang, đồ ăn nước uống.

– Phân công tổ, nhóm để chia nhau công việc, lấy đơn vị lớp để quản lý, phối hợp giúp đỡ nhau, đặc biệt các bạn sức khỏe yếu.

2. Tiến hành buổi tham quan

– Một cuộc tham quan di tích bao giờ cũng được bắt đầu từ khâu tập hợp HS để chấn chỉnh đội ngũ, ổn định tư thế, tác phong, tạo tâm thế.

– Thực hiện những lễ nghi trang nghiêm tại khu di tích, đặt hoa, dâng hương, có lời phát biểu ngắn của HS hoặc GV nói về tâm nguyện của thế hệ trẻ đối với di sản văn hoá, những giá trị truyền thống cao quý của dân tộc, của tổ tiên.

– Sau đó, GV cho HS lần lượt tham quan các khu di tích theo trình tự ngoài – trong, trước – sau, tùy thuộc vào tình hình thực tế của di tích. Khi tham quan, GV nên nhắc HS cần kết hợp nhìn, nghe, hỏi, ghi chép, chụp ảnh tư liệu...

– Kết thúc tham quan là những hoạt động tu bổ, tôn tạo di tích như dọn vệ sinh, nhổ cỏ, trồng cây... Sau đó, cho các em nghỉ ngơi, ăn nhẹ.

3. Sau buổi tham quan di tích

– GV đánh giá sơ bộ kết quả tham quan, có thể biểu dương hoặc phê bình HS (nếu cần).

– Hướng dẫn HS viết thu hoạch dưới hai hình thức :

+ Nêu câu hỏi để HS tự trả lời.

+ Để HS tự chọn đề tài viết thu hoạch (thí dụ : ghi lại ấn tượng sâu sắc nhất trong buổi tham quan, suy nghĩ về một hiện vật, một nội dung nào đó trong khu di tích như về kiến trúc, hội hoạ và nhân vật lịch sử...).

– GV chấm bài thu hoạch của HS theo thang điểm như bài kiểm tra, chú ý phát hiện những HS có những ý tưởng và suy nghĩ độc đáo. Điểm bài thu hoạch lấy vào điểm môn học như ở trên lớp.

– Công bố kết quả bài thu hoạch, phân tích bình luận một số bài. GV nên chọn những bài viết tốt đưa lên báo tường của lớp để mọi HS cùng đọc, cùng bình luận, cùng chia sẻ và cùng tiếp nhận. Có thể đóng thành *Tạp san* học tập của lớp.